

'ಮಾಡಿ ಮಡಿದವರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿವಾದದ ಪ್ರಭಾವ

ಅಶೋಕ ಎಚ್. ಕೆ

ಕನ್ನಡ ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಮಹಿಳಾ ಸರ್ಕಾರಿ ಗೃಹವಿಜ್ಞಾನ ಕಾಲೇಜು,
ಹೊಳೆನರಸೀಪುರ, ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ

Abstract:

ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿಯವರು ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಇವರು ಬರೆದ 40 ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಮಾಡಿ ಮಡಿದವರು' ಎರಡನೆಯದು. ಇದು 1950ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. 'ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಡೆಗೆ' ಕಾದಂಬರಿಯ ಮುಂದುವರಿದ ಭಾಗದಂತಿದೆ. 1942ರ ಆಗಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಮುಂಬೈಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೊನೆಯ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸುವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು 'ಮಾಡಿ ಮಡಿದವರು' ಎಂಬ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿ ಸಹಿತ ನೂರಾರು ಮುಖಂಡರನ್ನು ಬಂಧಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿ ಭಾರತದ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರಾದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಶಾಲಾಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸತೊಡಗಿದರು. ಮುಂದೆ ಏನಾಯಿತು? ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾದಂಬರಿ ವಿಶದಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

Keywords: ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಾದಂಬರಿ, ಮಾಡಿ ಮಡಿದವರು, ಗಾಂಧಿವಾದ.

ಪೀಠಿಕೆ

ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿಯವರ 'ಮಾಡಿ ಮಡಿದವರು' ಕಾದಂಬರಿಯು 1950ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಕಾಲೇಜೊಂದರಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'Do or Die' ಎಂಬ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಘೋಷಣೆಯು ಹೇಮಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಹೇಮ ಅಪ್ರತಿಮ ದೇಶಭಕ್ತ ಶ್ಯಾಮರಾಯರ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರಿ. ಈಕೆ ತಂದೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಲು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ದೇಶಪ್ರೇಮದ ಉತ್ಕಟತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ತಂದೆ

ಶ್ಯಾಮರಾಯರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ನಾಯಕರಾಗಿದ್ದು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಯುವಕ-ಯುವತಿಯರನ್ನು ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಕರೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಮಗಳು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ದುಮುಕಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಕೆಲವು ಭಾರತೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರರ ಇಬ್ಬಗೆಯ ನೀತಿಯನ್ನು ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೇಮ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವನಾಥ ಒಂದೇ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಹೇಮಳ ಪ್ರಚೋದನಕಾರಿ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ

Please cite this article as: ಅಶೋಕ, ಎಚ್. ಕೆ. (2024). 'ಮಾಡಿ ಮಡಿದವರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿವಾದದ ಪ್ರಭಾವ. ಸೃಜನಿ: ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಇನ್‌ನೋವೇಟಿವ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಅಂಡ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್, 3(2), 14-20

ಧುಮುಕುಶ್ತಾನೆ. ಹೇಮಾಳ ದೇಶಪ್ರೇಮ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ಮತ್ತು ದಿಟ್ಟತನವು ಯುವಕರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೇಮಾಳನ್ನು ಮಾದರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ಧ್ವನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೇಮ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವನಾಥ ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಶೇಖರನ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಶೇಖರ ಈಗಾಗಲೇ ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದವನು. ಶೇಖರನ ಊರು ಕಲ್ಲಾಪುರ. ಬೆಳಗಾವಿಯಿಂದ ಕಲ್ಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು, ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನಂತರ ನೀವೂ ಬನ್ನಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಕಲ್ಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ಸಂಗಣ್ಣ, ಬಾಳಪ್ಪ, ಹಸನಸಾಬಿ ಸಹಿತ ಎಲ್ಲರೂ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಕುಲಕರ್ಣಿಯಾಗಿದ್ದ ರಂಗಣ್ಣನನ್ನು ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವಂತೆ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದ ರಂಗಣ್ಣ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡಿ ಬ್ರಿಟಿಷರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು ನಡೆದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ಶೇಖರ ಸಹಿತ ಎಲ್ಲಾ ಹೋರಾಟಗಾರರು ಗೌಪ್ಯ ಸ್ಥಳವಾದ ಕಿರುಬನಕೊಳ್ಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪೋಲಿಸರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಶೇಖರನ ಗುಂಪನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯಲು ಪೋಲಿಸರಿಂದ ಹುಡುಕಾಟ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಶ್ವನಾಥನ ತಂದೆ ಬಾಬಾಸಾಹೇಬ ದೇಸಾಯಿಯವರು ತಮ್ಮ ಮಗ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಸಿ.ಐ.ಡಿ. ಕೀರ್ತಿನಾಥನ ಮೂಲಕ 'ಕಿರುಬನಕೊಳ್ಳಕ್ಕೆ' ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಹೋರಾಟಗಾರರು ಬಾಳಪ್ಪ ದೇಸಾಯಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು

ಎಲ್ಲರೂ ಹತ್ತು ಮೈಲಿ ನಡೆದು ಸಮೀಪದ ಮಠವನ್ನು ಸೇರಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಮಠದಿಂದ ದೂರದ ಕಾಡಿನ ಮಧ್ಯದ ತಾಂಡದಲ್ಲಿ ಲಂಬಾಣಿ ವಸ್ತ್ರಧರಿಸಿ ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಪಕ್ಕದ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿಗಾಗಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು, ಕಂದಾಯ ನೀಡುವ ರೈತರಂತೆ ಶೇಖರ್ ಸಹಿತ ಕೆಲವರು ಹೋಗಿ ಕಂದಾಯದ ಹಣ ಹಾಗೂ ಬಂದೂಕುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಪರಾರಿಯಾಗುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಪೋಲೀಸ್ ಸ್ಟೇಷನನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಲಂಬಾಣಿ ತಾಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಪೋಲಿಸರಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಹೇಮ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವನಾಥ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪುನಃ ಮಠದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ. ಮಠದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಪೋಲಿಸಿನವರು ಇದ್ದಾರೆ ಎಂದು ನೋಡಲು ಹೋದ ವಿಶ್ವನಾಥ ಅರಿಯದೇ ಪೋಲಿಸರ ಗುಂಡಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಘಟನೆಯ ನಂತರ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಬಾಬಾಸಾಹೇಬರು ಕೂಡ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ದುಮುಕುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕಛೇರಿ ಸುಡಲು ಯತ್ನಿಸಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ದುಡುಕುತನದಿಂದ ಸಂಗಣ್ಣ ಸತ್ತಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಶೇಖರ ಹೇಮಳಿಗೆ ಗುಂಡು ತಗುಲುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಹೇಗೋ ಪ್ರಯಾಸ ಪಟ್ಟು ಹಸನಸಾಬಿ ಲಾರಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೋಗುವಾಗ ಆ ಲಾರಿಯಲ್ಲೇ ಇಬ್ಬರು ಸಾಯುತ್ತಾರೆ. ಇದಿಷ್ಟು ಕಾದಂಬರಿಯ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯ.

ಶೇಖರ ವಿವೇಕಿ ಹಾಗೂ ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯುಳ್ಳ ಧೈರ್ಯವಂತ ಸಾಹಸಿ. ಜೊತೆಗೆ ಮಾನವತಾವಾದಿ. ಕುಲಕರ್ಣಿ ರಂಗಣ್ಣನು ಬ್ರಿಟಿಷರಿಂದ ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆದಿದ್ದು ಅಲ್ಲದೆ ಪೋಲಿಸರಿಗೆ ಶೇಖರನ ತಂಡದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದ್ದಾಗ, ಆ ಕುಲಕರ್ಣಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಶೇಖರ

ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ ಮೆಚ್ಚುವಂತದ್ದು. ಸಂಗಣ್ಯ, ವಿಶ್ವನಾಥ, ಹೇಮ ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಮುಂದಾಳುತನ ವಹಿಸಿಕೊಂಡವನು. ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ತೊಂದರೆಗೆ ಸಿಲುಕದಂತೆ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಇದು ಶೇಖರನ ವಿವೇಕ, ಸಂಘಟನಾ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ರೈತನ ಮಗನಾಗಿದ್ದರು ಗಾಂಧೀಜಿ ಬಗೆಗಿನ ಭಕ್ತಿ, ನಿಷ್ಠೆಗಳು ವಿಸ್ಮಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶೇಖರನ ಆದರ್ಶ ವಿಪರೀತವೆನ್ನಿಸಿದರು ಗಾಂಧೀಜಿ ಹಾಗೂ ಭಾರತವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಗಳಿಸುವ ಬಗೆಗಿದ್ದ ಆತನ ಧೃಢ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ, ಕಾಯಕದಲ್ಲಿನ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಮೂರ್ತಿಯಂತಿದ್ದ ಶೇಖರ ಎಂದು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಹೇಳುವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅಶಿಶಯವಿಲ್ಲ. 'ಬದುಕೇ ಬದುಕುತ್ತೇವೆ ಅಂತ ಗಟ್ಟಿ ಆಶಾ ಇರಬೇಕು ಯಾವಾಗಲೂ' (ಪುಟ-198) ಎಂಬ ಆಶಾವಾದಿಯೂ ಕೂಡ. ಮೆರೆಯಲೇಳು ಹೇಮಕ್ಕಾ, ಅವರೇ ಸುಖ ಉಣ್ಣಲಂತೆ, ಆ ಮಂತ್ರಿ ಪದವಿ, ಅಧಿಕಾರ ಆಶ ನಮಗ್ಯಾಕ ಹಳ್ಳಿ ಮಂದಿಗೆ? ಅದೆಲ್ಲಾ ಅವರಿಗೇ ಇರಲೇಳು. ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಇದ್ದಾಳಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಭೂಮಿತಾಯಿ. ಆಕೆ ಇರುವ ತನಕ ನಮಗೇನು ಚಿಂತಿ? (ಪುಟ-171) ಈ ರೀತಿಯ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಖರನ ನಿಸ್ವಾರ್ಥ, ಸರಳತೆ, ಅಸದೃಶ್ಯ ಸಂತ್ಯಪ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. 'ಎಲ್ಲಾ ಹಿರಿಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮುಖಂಡರು ಸುಮ್ಮನೆ ಸಭೆ, ಸಮಾರಂಭ, ಚಳವಳಿ ಎಂದು ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದರ ನಿಮ್ಮಂಥ ಬಂಟರಿಂದಲೇ ಬರಬೇಕು' (ಪುಟ-171) ಎಂದು ಹೇಮಳಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತೇಜ್ಜೆಯಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ 'ನಿನ್ನ ಧೈರ್ಯದ ಮುಂದ ನಮ್ಮದೆಲ್ಲಾ ಏನು ಬಿಡು ಹೇಮಕ್ಕಾ...' (ಪುಟ-172) ಎಂದು ಹೇಳಿ

ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಆದರ್ಶ ಸಹೃದಯಿ ಈತ.

ಹೇಮ ಕೂಡ ಶೇಖರನಷ್ಟೇ ಧೀರೋದಾತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮಹಿಳೆ. ವಿಶ್ವನಾಥನಂತಹ ತರುಣನಿಗೆ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಲು ಕಾರಣಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. 'ನೀ ಏನೇ ಹೇಳು ಹೇಮಾ, ಅಂತೂ ನೀ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇದರಾಗ ಬರ್ತಿರಲಿಲ್ಲ' (ಪುಟ-192) ಎಂದು ವಿಶ್ವನಾಥ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವಿದೆ. 'ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದರ, ಈ ಚಳವಳಿಯೊಳಗೆ ಇರೋತನಕ ನಾ ಹೆಣ್ಣು ಅನ್ನೋದನ್ನೇ ಮರೆತು ಇರ್ತೀನಿ. ಈಗ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನೀನು ಬರೀ ಗಂಡಸಲ್ಲ, ನಾನು ಬರೀ ಹೆಂಗಸಲ್ಲ ಈಗ ನಡೆದಿರೋದು ಯುದ್ಧ. ಈ ಯುದ್ಧದಾಗ ನಾವಿಬ್ಬರು ಸೈನಿಕರು ಅಷ್ಟೇ. ಅರ್ಥ ಆಯೋ ಇಲ್ಲೋ ನಿನಗೆ?' (ಪುಟ-152) ಎಂಬಂತಹ ಮಾತುಗಳು ವಿಶ್ವನಾಥನನ್ನು ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖನನ್ನಾಗಿಸುತ್ತವೆ. ಮುಂದೆ ವಿಶ್ವನಾಥ ಹೇಮಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವ ವಿಚಾರ ಹೇಳಿದಾಗ 'ಈ ಹೋರಾಟ ಮುಗಿಯುವ ತನಕ ನಾನು ಬರೀ ಹೆಣ್ಣಲ್ಲ, ನೀನು ಬರೀ ಗಂಡಲ್ಲ, ಇಬ್ಬರು ಸೈನಿಕರು, ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರಿದ್ದ ಹಾಗೆ...' (ಪುಟ-193) ಎಂಬಂತಹ ಮಾತುಗಳು ಹೇಮಾಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯಂತಿದೆ. ಈಕೆ ಲಂಬಾಣಿ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ತೊಡಬಲ್ಲಳು. ಕಾಡಿನಲ್ಲೂ ತಿರುಗಬಲ್ಲಳು ಎಂದೂ ಚಳವಳಿಯಿಂದ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುವ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಆಡದೇ ಪೋಲೀಸರಿಂದ ಗುಂಡೇಟು ತಿಂದು... 'ಹೌದು... ಹೌದು... ನೀ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಮತ್ತೆ ಗುಂಪು ಕೂಡಿಸೋಣ ಮತ್ತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡೋಣ. ಇದೆಂಥಾ ಗುಂಡು ಇದು! ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಪ್ರಾಣ ಬಿಟ್ಟ ಧೀರ ಮಹಿಳೆ'.

ವಿಶ್ವನಾಥ ಹೇಮಾಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತ ಬದುಕನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳವಳಿಗೆ ಧುಮುಕಿದ. ತನ್ನ ತಂದೆ ಬಾಬಾಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೋಗದೆ, ಹೇಮಾಳೊಂದಿಗೆ ಕರಪತ್ರ

ಹೊರಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಗ್ಗನಾಗಿದ್ದು, ಶೇಖರನ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಿಂತವನು. ಚಳಿ, ಮಳೆ ಎನ್ನದೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆದವನು. ಕೊನೆಗೆ ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ಮೊದಲು ಬಲಿಯಾದವನು. 'ನನ್ನ ಕಿಸೆದೊಳಗೆ ಪಿಸ್ತೂಲು ಅದ... ತುಂಬಿದ ಪಿಸ್ತೂಲು... ಅಷ್ಟನಿಗೆ ಕೊಡಿರಿ ಅದನ್ನು, ನೀವೇ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ ಅವಗೆ. ಇಂದಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ಅಪ್ಪನೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸೈನಿಕ... ಅಪ್ಪಾ... ಅಪ್ಪಾ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಮರಣ ಹೊಂದಿದವ (ಪುಟ-214).

'ಮೋಹದ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ' ಹಾಗೂ 'ಜರತಾರಿ ಜಗದ್ಗುರು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮಠ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಮೀಜಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳ ಅನುಮಾನದಿಂದ ನೋಡಿದ ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿಯವರು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಮಠದ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳು ನೆರವಾಗುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಧ್ವನಿಸಿರುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಪೋಲೀಸರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಶೇಖರ, ಹೇಮ, ವಿಶ್ವನಾಥ ಸಹಿತ ಹಲವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಚಳವಳಿಗಾರರಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅರೆಸ್ಟ್ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರಿಗೆ ಹೇಳಿದಾಗ 'ಈ ಮಠದ ಇತಿಹಾಸ ಏನು ಅನ್ನೋದನ್ನು ನೀವು ಮರೆತಂತಿದೆ. ಮೊದಲಿಂದಲೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಿಯ ಮಠ ನಮ್ಮದು. ಕಿತ್ತೂರು ದೇಸಾಯರ ಗುರುಪೀಠ ಇದು. ಈ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕತ್ತಿ ಹಿರಿದು ನಿಂತ ಚೆನ್ನಮ್ಮ ರಾಣಿ ಈ ಮಠದ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಪೀಠದ ಮರ್ಯಾದೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದು. ನಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯ ಗುರುಗಳ ಪವಿತ್ರ ಆತ್ಮಗಳಿಗೂ ಸಂತೋಷವಾಗುವುದು ಎಂದು ಸ್ವಾಮೀಜಿ' (ಪುಟ-202) ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಹಾಗೂ ಗುಂಡೇಟು ತಿಂದು ಬಂದ ವಿಶ್ವನಾಥನನ್ನು ಬದುಕಿಸಲು ನೆಡೆಸುವ ಹೋರಾಟವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಕಟ್ಟೀಮನಿಯವರು ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆದಾಗ ಮಠಗಳ ಬಗ್ಗೆ

ಅಷ್ಟೊಂದು ದುಃಖ, ಕೋಪ, ಸಿಟ್ಟು ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಶೇಖರನ ತಾಯಿ ಪಾರ್ವತಮ್ಮ ಅಪ್ರತಿಮ ದೇಶಭಕ್ತಿ. ತನ್ನ ಮಗನ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಚುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗೌಪ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. 'ನನ್ನ ತೋಳಿನಾಗ ಶಕ್ತಿ ಇರೊತನಕ ಯಾರಿಗೂ ಅಂಜುವಾಕೆ ಅಲ್ಲ ನಾನು. ಕೂಲಿ-ಕುಂಬಳಿ ಮಾಡಿ ಇವರೆಲ್ಲರ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಾಕ್ತೇನಿ... ಆ ಕೆಂಪು ಮಾರಿ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಎಂದೆಂದೂ ಅಂಜುವುದಿಲ್ಲ...' (ಪುಟ-239) ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಿಂದ ವೃದ್ಧರಲ್ಲೂ ದೇಶಪ್ರೇಮವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರು ಭಾಗವಹಿಸಿ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಾಯಕರಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಸುಳ್ಳು. 'ಊರು ಇದ್ದ ಕಡೆ ಹೊಲಸು ಇರುವಂತೆ ಚಳವಳಿಗಾರರ ವಿರುದ್ಧ ದೂರು ನೀಡಲು, ಆಳುವ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಕೆಲವರು ಟೊಂಕ ಕಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಬಿರುದು, ಹಣ, ಅಧಿಕಾರ, ಭೂಮಿಗಾಗಿ ಆಸೆ ಪಟ್ಟವರಾದ, ಕುಲಕರ್ಣಿ ರಂಗಣ್ಣ, ಬಾಬಾಸಾಹೇಬ ದೇಸಾಯಿ, ಸೂರನಗೌಡ ಇನ್ನೂ ಮುಂತಾದವರು ಮುಖ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕುಲಕರ್ಣಿ ರಂಗಣ್ಣ ಚಳವಳಿಗಾರರ ಮೇಲೆ ದೂರು ನೀಡಿ ಸಂಗಣ್ಣನ ತಾಯಿಯ ಕೊಲೆಗೆ ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಬಾಬಾಸಾಹೇಬ ದೇಸಾಯಿ ದಿವಾನ್ ಬಹದ್ದೂರ್ ಹುದ್ದೆಗಾಗಿ ಮಗನಾದ ವಿಶ್ವನಾಥನ ಕೊಲೆಗೆ ಸಹಾಯಕನಾದರೆ, ಸೂರನಗೌಡ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಶೇಖರನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಮಾತೆತ್ತಿ, ಮನೆಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಇಪ್ಪತ್ತು ಮಂದಿಯ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ. 'ಇದೊಂದು ನಾಗರಹಾವು. ಉಳಿದ ಹಾಂಗಂತಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಊರಾಗ' (ಪುಟ-82)

ಹಾಗೂ 'ಇಂಥವರಿಂದಲೇ ಹಿಂದುಸ್ತಾನ ಪರತಂತ್ರ ಆಯ್ತು. ಇಂಥವರಿಂದಲೇ ಇನ್ನೂ ಪರತಂತ್ರ ಆಗಿ ಉಳಿದಿರೋದು' (ಪುಟ-66) ಎಂದು ಲೇಖಕರು ನೇರವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಇವತ್ತಿಗೂ ನಿಜವಾಗಿರುವುದು ವಿಷಾದನೀಯ. ಹಣ, ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಏನೂ ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಬಲ್ಲ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿಯೇ ಲೇಖಕರು ಇಂಥವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂಗಣ್ಣ ಬಹಳ ಚತುರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ಭಾವಾತಿರೇಕದ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ದುರ್ಮರಣಕ್ಕೀಡಾಗುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ತಾಯಿ ಕೊಂದಿದ್ದರ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ 'ಇಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಪಣಾ ಮುಗಿದಂಗಾಯ್ತು. ಒಂದು ಜೀವಕ್ಕೆ ಒಂದು ಜೀವಾ ತಕ್ಕೊಂಡೆ. ಹಾ! ಹಾ! ಹಾ! ಹಾ! ನನ್ನ ಅವ್ವಾ! ಅವ್ವಾ!" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ತಾನು ಗುಂಡಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಭಾರತೀಯನಾದರೂ, ಅಧಿಕಾರದ ಆಸೆಗೆ ಸಿ.ಐ.ಡಿ.ಯಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡು ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನೇ ಮಾರಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಹೇಮ, ವಿಶ್ವನಾಥ, ಶೇಖರನ ಸಹಿತ ಚಳವಳಿಗಾರರನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ತಾನು ಮರಣ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಬಾಬಾಸಾಹೇಬ ದೇಸಾಯಿ ಅಧಿಕಾರದ ಆಸೆಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಮಗ ಸಾವಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ.

1942ರ ಸುಮಾರಿನ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಳ್ಳಿಯ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದೊಂದು ರಾಜಕೀಯ ಕಾದಂಬರಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಲೇಖಕರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಬದುಕನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಕಂಡವರು. ಒಂದೊತ್ತಿನ ಊಟಕ್ಕೂ ಕಷ್ಟಪಡುವ ರೈತರ ವಾಸ್ತವಿಕ ಬದುಕನ್ನು ನೈಜವಾಗಿಯೇ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿಯವರು ಒಬ್ಬ ಸಾಹಿತಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯ ಕಸರತ್ತು ನಡೆಸಿದವರಲ್ಲ. ನೈಜತೆಯನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಹೆದರದೆ, ಬೆದರದೆ ಅಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸಿದವರು. ಇದರಿಂದ ಕಾದಂಬರಿಗೊಂದು ಸಹಜ ಗತಿ ಮತ್ತು ಶೈಲಿ ಲಭಿಸಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಬಹುಭಾಗ ನಿರೂಪಣೆಯ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದಿದ್ದರೂ ಶೇಖರ, ಹೇಮ, ವಿಶ್ವನಾಥ ಮುಂತಾದವರ ಪಾತ್ರ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡುವಾಗ ಯಾವುದೇ ಪವಾಡ ಪುರುಷರ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಅತಿರೇಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ನಾಯಕರಿಗೆ ಕಷ್ಟಗಳೇ ಇಲ್ಲವೇನೋ? ಎಂಬಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿಲ್ಲ. ಆದರ್ಶ ಹಾಗೂ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಹಪಾಹಪಿಸುವವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಇವರಿಗೆ ಬಹಳ ಕೋಪವಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಸಾಕ್ಷ್ಯಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಇನ್ನೂ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸುವವರ ಬಗ್ಗೆ ಅಸಹನೆಯಿಂದಲೇ ಮಾತನಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪಟ್ಟಣಗಳ ಜನರೇ ಹೀಗೆ ವಿಶ್ವನಾಥ ಎಲ್ಲರೂ ಆರಂಭ ಶೂರರು. ಮೊದಲು ಹುಯ್ ಅಂತ ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟುವ ತನಕ ಹಾರ್ಯಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾರ್ಯಾಡಿ ಹಾರ್ಯಾಡಿ ಕಾಲು ಸೋತು ಅಂದ್ರೆ, ಬಿಡ್ತಾರೆ. ಆಮ್ಯಾಲ ಅವರನೆಬ್ಬಿಸೋದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ (ಪುಟ-91) ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಹಳ್ಳಿ ಮಂದಿ ಅಂದ್ರೆ ಮಿಲಿಟ್ರಿಯೊಳಗಿನ್ ಸೈನಿಕರಿದ್ದಾಂಗ ಹೇಮ (ಪುಟ-93) ಎಂಬ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಪಟ್ಟಣದವರಿಗೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲ, ಸಮಸ್ಯೆಯ ತಿಳಿವಿಲ್ಲ, ಮಾಡು ಇಲ್ಲವೆ ಮಡಿ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಇವರು ಹಳ್ಳಿಗರಂತೆ ಧುಮುಕಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನೋವು ಲೇಖಕರಿಗೆ ಇರುವಂತಿದೆ.

ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಮಳ ಪಾತ್ರ ಚಿತ್ರಣ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸ್ತ್ರೀ

ಚಿತ್ರಣದ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಮುರಿದು ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮ್ಯವಾದದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳ ಲೇಖಕರು ಹೇಮಾಳನ್ನು ಪುರುಷ ಸಮಾನ ಭಾವದಿಂದಲೇ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿದ ರೀತಿ ಮೆಚ್ಚುವಂತದ್ದು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಮಡಿದವರು ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಥಾವಸ್ತು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಒಂದು ಜೀವಂತ ಚರಿತ್ರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಬಾಲವೃದ್ಧರೆಲ್ಲಾ ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದವರು. ಇವರ ತ್ಯಾಗ ಅಪ್ರತಿಮವಾದದ್ದು. ಶೇಖರ ಸಹಿತ ಎಲ್ಲರು ಪೋಲೀಸರೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡಿ ಹುತಾತ್ಮರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆ ಸ್ಥಳ ರುದ್ರಭೂಮಿಯಂತೆ ಭಯಾನಕವಾಗದೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸೂರ್ಯ ಉದಯಿಸುವ ಬೆಳಗಿನಂತೆ ಆಶಾದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಶೇಖರ ಮತ್ತು ಹೇಮಾಳಂತಹ ಪಾತ್ರಗಳು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಮ, ಪ್ರೇಮಗಳಂತಹ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೇ ಪರಮ ಗುರಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅಭಿಮಾನ ಶೂನ್ಯರಲ್ಲೂ ದೇಶಾಭಿಮಾನ ಮೂಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಒಂದು ಕೃತಿಯ ಯಶಸ್ವಿಗೆ ಭಾಷೆಯೂ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ. ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೂ ಆಡುಮಾತಿನ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಶಬ್ದಗಳಿಂದಲೇ ಸರಳ, ಸುಂದರ ವಾಕ್ಯ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುಕ್ತಾಯವು ದುರಂತಮಯವಾಗಿ ಕಾದಂಬರಿಯ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗೆ ನ್ಯಾಯ ಒದಗಿಸಿದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಕನ್ನಡದ ಅತ್ಯಂತ ವಿರಳ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕೇವಲ ಅಂದಿನ ರಾಜಕೀಯ ಚಿತ್ರಣದ ಜೊತೆಗೆ ಅಂದಿನ ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಹತ್ವವು ಬಂದೊದಗಿದೆ.

ಅಂದಿನ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮನೋಧರ್ಮ ಒಂದು ರೀತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಇಂದಿನ ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ದಾಖಲೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬಂದೂಕು ಹಿಡಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಾವು ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿವೆ ಅಂತ ತಿಳ್ಕೊಬಾರ್ದು ಎಂಬ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಕೊನೆಗೆ ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾರದೆ ವಿಫಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಜೀವಗಳ ಬಲಿ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದು ಈ ಕೃತಿಯ ಮಿತಿಯೂ ಹೌದು. ಲೇಖಕರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಬಹುದು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಟ್ಟೀಮನಿಯವರ ಅವರ ಮೊದಲ ಕಾದಂಬರಿಯಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಡೆಗೆ (1944) ಕೃತಿಯ ಮುಂದುವರೆದ ಭಾಗವೆಂಬಂತೆ ತೋರುವ ಮಾಡಿ ಮಡಿದವರು ಕಾದಂಬರಿಯು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಚಳವಳಿಯ ಕಾಲದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಕಟ್ಟೀಮನಿಯವರು 1942ರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಧುಮುಕಿ ಸೆರೆಮನೆ ವಾಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದವರು. ಅವರ ಆ ಕಾಲದ ಅನುಭವವನ್ನು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. 'ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಕಟವಾದಾಗ ಓದಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಅಂತಹ ಐವತ್ತು-ಅರವತ್ತು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ನಮ್ಮಿಂದ ಬರಲಿ ಎಂದು ಅ.ನ.ಕೃ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಹರಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು'¹ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರು 'ನಿಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಥ ವಿಮರ್ಶೆಯೂ ಕೊಲ್ಲಲಾರದ ಜೀವಶಕ್ತಿಯುಂಟು; ಸಹಜತೆಯುಂಟು; ಸೌಂದರ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯುಂಟು; ಕಲೆಗಾರಿಕೆಯುಂಟು'² ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿಯವರು ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಪ್ರೇರೇಪಿತರಾದವರು. ಕಾಲ್ಪನಿಕತೆಯು ಒಂದು

ಭಾಗವೇ ಹೊರತು, ಅವರು ಕಾಲ್ಪನಿಕತೆಯನ್ನು ಹರಸಿ ಹೊರಟವರಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವತೆ ನೈಜತೆಯತ್ತ ಹೊರಳಿ ತನ್ನ ಗುರಿ ಮುಟ್ಟಿದವರು.

ಕೊನೆಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

1. ನಾಯಕ್ ಜಿ.ಹೆಚ್. (ಸಂ.) (2002). ಗುಣಗೌರವ. ಪುಟ. 121
2. ಅದೇ. ಪುಟ.121

ಆಕರ ಗ್ರಂಥ

- ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿ. (1985). ಮಾಡಿ ಮಡಿಲವರು. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ದೇ.ಜಿ.ಗೌ ಮತ್ತು ಸಿ.ಪಿ.ಕೆ (ಸಂ.) (1969). ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿ ಬದುಕು ಬರಹ. ಗೀತಾ ಬುಕ್‌ಹೌಸ್.
- ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ, ಎಂ.ಹೆಚ್. ಮತ್ತು ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ (ಸಂ.) (2001). ಸಾಲುಡೀಪಗಳು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ.
- ಮಾಲತಿ ಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿ. (1999). ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟೀಮನಿಯವರ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ.
- ನಾಯಕ್ ಜಿ. ಎಚ್. (2000). ಶತಮಾನದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ. ರಾಘವೇಂದ್ರ ಪ್ರಕಾಶನ.
- ನಾಯಕ್ ಜಿ.ಎಚ್. (2002). ಗುಣಗೌರವ. ಲೋಹಿಯಾ ಪ್ರಕಾಶನ.
- ಪ್ರಭಾಕರ್, ನಾ. (2002). ತ.ರಾ.ಸು. ನವ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ.
- ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ (ಸಂ.) (2001). ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆ. ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ.

- ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್ ಎಚ್.ಎಸ್. (2005). ಪ್ರಗತಿಶೀಲತೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ.
- ಸುಬ್ಬರಾವ್, ತ.ರಾ. (1997). ಮಂಥನ. ತ.ರಾ.ಸು. ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ.